

Pääkirjoitus

Työmarkkinaratkaisut

Jackson Hole on paikka, jonne joka vuosi koontuu sekalainen seurakunta keskuspankkijärjestelmän, akateemisia ekonomisteja ja muita asiantuntijoita pohtimaan jotain talouspoliittista ongelmaa. Viime vuonna aiheena oli työttömyys. Puhujina olivat mm. Fed'in Greenspan ja Blinder sekä Bundesbankin Tietmayer ja tutkijoista mm. Krugman, Fischer ja joukko työn taloustieteen eksperttejä.

Jackson Holen seminaarijulkaisun¹⁾ perusteella oma karkea, kolmen kohdan reseptini Euroopan maiden työttömyysongelmaan on seuraava:

1) Vähennä vero-, sosiaaliturva- ja etenkin työttömyysturvajärjestelmän työmarkkinoiden toimintaa haittaavia piirteitä.

2) Vähennä vaikutuksia, jotka aiheutuvat siitä, että palkkavaatimukset määräytyvät lähinnä työpaikkansa säilyttäneiden - ei työttömien - ehdoilla (ns. insider-outsider-ongelma).

¹⁾ Reducing unemployment: current issues and policy options, 1994. Federal Reserve Bank of Kansas City, Wyoming.

3) Aikaansaa korkojen lasku.

Suomen työelämän pelisäännöt, työttömyysturva ja sosiaaliturvajärjestelmä yleisemminkin ovat paljolti perua tulopoliittisten kokonaisratkaisujen yhteydessä sovitusta uudistuksista. Suuri osa noista uudistuksista on säilyttämisen arvoisia. Mutta osa on aikansa lapsia, jotka sopivat huonosti aikaan, jolloin työpaikka on niukka hyödyke.

Nyt alkaa olla korkea aika katsoa, mitä työmarkkinakentässä on tehtävissä työllisyyden eteen. Kaikkia osapuolia odottaa iso bonus, jos työttömyys saadaan laskemaan. Vasta tämä supistaa budjettivajetta niin, että iso veroale on mahdollinen.

Kolmikantaosapuolten (hallitus, työntekijät ja työnantajat) näkemykset ansiosidonnaisen työttömyysturvan pelisääntöjen suurimmista uudistamistarpeista lienevät melko yhtenevät. Sen sijaan osapuolten näkemykset mm. ns. yleissitovuuspykälän kohtalosta ovat ilmeisen kaukana toisistaan.

Työehtosopimusten yleissitovuuspykälän mukaan yritysten on noudatettava alan sopimuksia. Muista maista poiketen sopimukset sitovat Suomessa myös järjestäytymättömiä

työnantajia. Ongelman ydin on kuitenkin ehkä itse sopimusten jäykkyys. Palkkasopimusten pitäisi sallia esimerkiksi se, että edes pitkäaikaistyöttömälle voitaisiin aluksi maksaa palkkaa, joka alittaa alalle sovitut yleiset palkat. Nyt yritys joutuu maksamaan uudelle työntekijälle periaatteessa samaa palkkaa kuin vanhalle työntekijälle, jonka tuottavuus voi olla moninkertainen aloittelijaan nähden. Yrityksen kannattaakin tällöin teettää lisääntyvät työt ylitöinä vanhoilla työntekijöillä eikä palkata uusia.

Parin vuoden mittaiset maltilliset palkkasopimukset on tehokkain lääke inflaatio-odotuksiin. Markkinat pitävät vakaudesta ja niiden kannalta inflaation ennakoitavuus on hyvin tärkeää. Pitävä tupo leikkaisi tehokkaasti pitkiä korkoja. Tämä puolestaan loisi edellytykset myös lyhyiden korkojen laskulle.

Matalat korot ovat edelleen avainasemassa talouskasvun ja työttömyyden laskun kannalta. Jackson Holen seminaarin monet osanottajat (mm. *Charles Bean*, *Assar Lindbeck* ja *Alan Blinder*) korostivat vahvan talouskasvun merkitystä työmarkkinoiden rakenteellisten uudistusten tukena. Nämä uudistukset tuottavat parhaat tulokset, kun työvoiman kysyntä on muutenkin kasvussa.

Miten hyvin keskitetty palkkaratkaisu sopii talouteen, joka kasvaa vahvasti ja samalla kuitenkin kärsii korkeasta rakenteellisesta työttömyydestä? Valtavirtaekonomistien mielestä tupo on jotain, joka ei oikein kuulu markkinatalouteen tai ainakin jotain, joka ei käytännössä pidä. Jackson Holen seminaarissa valtavirtaan kuuluva *Charles Bean* puhui kuitenkin tupon

puolesta nimenomaan rakenteellisen työttömyyden alentamisessa.

Bean tarjoaa tupoa parhaana ratkaisuna tilanteessa, jossa työpaikkansa säilyttäneiden eli ns. sisäpiiriläisten neuvotteluvoiman vähentäminen on vaikeaa. Tällöin tupo, joka estää talouden nousun ja yritysten kannattavuuden kohenemisen valumisen sisäpiiriläisten palkkoihin, kasvattaa työllisyyttä. Nousuvaihe siis lisää sisäpiiriläisten määrää, mikä puolestaan vähentää tulevia palkkapaineita. Tällöin väliaikaisenkin tupon työllisyysvaikutukset ovat pysyviä.

* * *

Asioita on yleensä poliittisesti liian aikaista ratkaista ennenkuin se on kansantalouden kannalta liian myöhäistä. Tämä Ruotsin entisen valtiovarainministerin *Feldtin* toteamus voi päteä myös työttömyyteen. Poliittisesti ollaan kypsiä työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseen ehkä vasta sitten, kun meille on jo vakiintunut sellainen suuri pitkäaikaistyöttömien joukko, joka ei työllisty kirveelläkään.

Voitaisiiko Suomessa nyt tehdä poikkeus, joka vahvistaisi *Feldtin* säännön? Toisin sanoen päästäänkö olennaisiin uudistuksiin poliittisesti vaikeissa työmarkkina-asioissa? Ekonomistin ennuste on varovainen kyllä. Työttömyys on sekä palkansaajille että yrityksille lankeava iso kustannus. Järkevien järjestöjen pitäisi pystyä pääsemään ratkaisuihin, jotka ovat niiden jäsenten etujen mukaisia.

Martti Hetemäki